

2011. május 7. szombat  
 Márk evangéliuma 3,1–6

Dr. Vladár Gábor

*Jézus szombaton gyógyít*

<sup>3,4</sup>Ezután ismét a zsinagógába ment. Volt ott egy sorvadtt kezű ember; <sup>3,2</sup>figyelték Jézust: vajon meggyógyítja-e szombaton, hogy vádat emelhessenek ellene. <sup>3,3</sup>Ekkor ezt mondta a sorvadtt kezű embernek: "Állj ki középre!" <sup>3,4</sup>Hozzájuk pedig így szólt: "Szabad-e szombaton jót tenni, vagy rosszat tenni, életet megmenteni, vagy kioltani?" De azok hallgattak. <sup>3,5</sup>Ekkor haragosan végignézt rajtuk, és sajnálta őket szívük keménysége miatt; majd így szólt ahhoz az emberhez: "Nyújtsd ki a kezedet!" Erre az kinyújtotta, és meggyógyult a keze. <sup>3,6</sup>A farizeusok pedig kimenne, a Heródes-pártiakkal együtt azonnal arról tanácskoztak, hogyan végezzenek vele.



**Amit a textusról tudni kell:**

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

1. Több kommentárban is megfogalmazódik az a gondolat, hogy a Mk 3,1–6 nem csupán egyetlen gyógyítás története, hanem több, hasonló szombaton napi gyógyítás sűrített, tipizált leírása.<sup>1</sup> Erre mutat a jól átgondolt jelenet-leírás: Jézus bemegy „ismét” a zsinagógába – már várnak rá az ellenfelei, de a sorvadtt kezű ember is számol gyógyító erejével; Jézus

azonnal átlátja a helyzetet: középre állítja a beteget, ellenfeleinek pedig olyan kérdéseket tesz fel, amelyek a helyzet teológiai jellegű tisztázásához kellene; azután, ellenfeleinek gonosz hallgatásával mit sem törődve, pontosabban: „szomorkodva” (ez a *sylypoumenos* értelme) szívük keménysége miatt, „meggyógyította” a beteg ember kezét (az *apokathistanó* az Úsz-ben szinte mindig az eszkhatológiai jellegű „helyreállítást” jelöli).<sup>2</sup> Ellenfeleinek válasza: elhatározzák, hogy megölik őt. A gyógyítás ölésre sarkallja őket!

2. A perikópa középpontjában Jézus kettős kérdése áll: „Szabad-e szombaton jót tenni, vagy rosszat tenni, életet menteni, vagy (életet) kioltani?” A második tagmondat („életet menteni vagy kioltani”) úgy értelmezi az elsőt, hogy kiélezi azt: a jó cselekvésének célja az életmentés, a rossz cselekvése magában hordozza az élet-rombolás veszélyét (vö. Mt 5,21kk.). Bizonyos, hogy a kegyes farizeusok számára a Jézus által felállított alternatíva nem állja meg a helyét. A ránk hagyományozott szombaton napi gyógyítási történetekben (Mk 3,1–6 par.; Lk 13,10–17; 14,1–6. stb.) ugyanis csak krónikus betegségekben szenvedőkről van szó, egyetlen esetben sem áll fenn akut életveszély (*casus urgens*), tehát a gyógyítást akár másnapra is halasztódhatott volna. Különleges kivételről sem lehet szó, amely esetleg háttérbe szorította volna – csupán most, egyetlen alkalommal – a szombattörvényt.<sup>3</sup> De maga Jézus sem igényelte ezt a kivételes jogot gyógyítása számára.

Miként értelmezzük tehát a helyzetet? A szombattörvény köré fonódó, Jézus korabeli kazuisztikus előírásokról már nagyon sokan és sokat írtak: mi az, ami megengedett, és mi az, ami nem.<sup>4</sup> Ezen előírásokban egyrészt meg kell látnunk azt a mély vallásos komolyságot, amellyel a zsidóság igyekezett megalapozni és minden oldalról biztosítani a szombat nyugalmát. A szombattörvény ugyanis a fogság utáni zsidóság legfontosabb törvénye volt. Ennek megtartásával lehetett csak a zsidóság Isten szent népe, és ezért nem hiá-

<sup>1</sup>Mk 3,1–5,43 perikópáinak értelmezéséhez a következő kommentárokat használtam fel: DÓKA ZOLTÁN: *Márk evangéliuma*, Budapest, Ordass Lajos Baráti Kör, 1996.; VARGA ZSIGMOND J.: *Márk evangéliumának magyarázata*, In: *Jubileumi Kommentár*, Budapest, 1969.; E. SCHWEIZER: *Das Evangelium nach Markus*, (NTD 1); (STRACK)-BILLERBECK: *Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch*, I. kötet, 1922. [A lábjegyzetekben egyszerűsített bibliográfiai leírást alkalmazok.]

<sup>2</sup>Vö. E. LOHMEYER: *Das Evangelium Markus*, (KEK I/2), 1951. 70, 2. lábjegyzet.

<sup>3</sup>Ilyen kivételről tud a zsidóság. Abba Tachna a szombatot megelőző előkészületi napon irgalmasan cselekedett egy leprással, emiatt a családjának szánt enivalót csak a sötétedés beállta után, azaz szombaton tudta hazavinni. Aggódomba kérdezte ő is, és szomszédjai is, hogy vajon megszegte-e a szombatot. De – mondja az elbeszélés – „azon órában Isten felragyogtatta a Napot” és a mennyei hang így bízta: „Menj, edd örömmel kenyeredet és idd boldog szívvel borodat; mert Isten szívesen vette jócselekedetedet.” Billerbeck I,391.

<sup>4</sup>Lásd erre nézve Billerbeck IV,1257. lapján a sabbat címszóra vonatkozó regisztert!

nyozhatott a szombat megünnepléséből az öröm. A zsidót a nem-zsidótól éppen a szombattörvény megtartása különbözteti meg. Másrészt tudnunk kell, hogy a zsidóságon belül is különféle szombat-értelmezések voltak. A qumráni közösség, vagy a szaduceusok szigorúbb szemléletet képviseltek, míg a farizeusok és az írástudók könnyítéseket is kilátásba helyeztek.<sup>5</sup> A könnyítések életszerűek voltak, mivel az életveszélyes helyzetek kialakulásához vezető teljes tétlenséget akarták kiküszöbölni. De azonnal felmerült a kérdés: mi számít életveszélynek? Erre nézve eltérő, de pontosan kidolgozott rendszerei voltak a Jézus korabeli zsidóságnak. Hillél és Sammaj rabbi követői (mindketten a farizeista irányhoz tartoztak) például arról vitatkoztak, hogy szabad-e szombatnapon gyászolókat vigasztalni, betegeket látogatni.<sup>6</sup>

**3.** A másik fontos kérdés: Miért gyógyított Jézus szombaton? A kérdésre az egyes kommentárok különböző válaszokat adnak. Általában mindegyik a 3,4-ben megfogalmazott alternatívát veszi kiindulási pontnak: „Szabad-e szombaton jót tenni, vagy rosszat tenni, életet menteni, vagy (életet) kioltani?” R. Bultmann e jézusi alternatívában látja a kérdés lényegét, és ezt a következtetést vonja le belőle: „Harmadik lehetőség nincs, szent semmittevés nem létezik!”<sup>7</sup> Vagyis a szombat lényege nem az, hogy e napon nem teszünk semmit, hanem: tesszük a jót és abbahagyjuk a rosszat; a szombat megtartása nem öncélú vallásoskodás, mert a szombat célja az ember. Hasonló gondolatokat már J. Weiss is megfogalmazott: „Jézus azt a felháborító feltételezést állítja pellengérré..., hogy a szenvedő emberen nem lehet segíteni a szombatnap nyugalma miatt..., hogy a szigorú szabály fontosabb, mint az ember jóléte. ... Valami jónak az elhanyagolása bűn, a nem-segítés ebben az esetben károkozás”.<sup>8</sup> Szinte szó szerint Varga Zs.: Jézus „olyasmire hívta fel a keményszívű kegyesek figyelmét, amivel ezek vajmi keveset törődtek: a mulasztásban rejlő vétek kérdésére. Aki nem segít, az ő: szabad-e gyilkolni szombat tiszteletére?”. Lényeges ebben az értelmezésben az, hogy Isten nevére hivatkozva nem tagadhatjuk meg az embertárs iránti kötelességünket. Ahol a vallásos parancsolat összeütközésbe kerül a szeretet parancsolatának teljesítésével, ott kiütközik a vallásos parancsolat emberi eredete. „Jézus nem ismer olyan Istentől származó parancsolatot, amely tiltaná a szeretetet” – mondja A. Schlatter.<sup>9</sup>

L. Goppelt a szombat irányából közelíti meg a kérdést, amikor hangsúlyozza, hogy Jézus demonstratív jellegű, szombatnapon gyógyításával megtöri a szombat érvényességét, hogy így szemléltesse azt az újat, amit ő a szombattörvénnyel szemben hozott. Nem csak a szombat-kazuisztikát, hanem magát a szombatot is érvényteleníti, mivel az ő üdvösséget szerző munkája átfogó módon betölti azt. Az általa hirdetett totális életelv ugyanis így hangzik: „mindig és mindenütt úgy munkálkodni, hogy ezáltal Isten szerinti élet legyen lehetséges!”<sup>10</sup> Fontos Goppelt gondolatmenetében az, hogy Jézus a szombatnapon gyógyításával betölti Isten eredeti szándékát. Nem valószínű azonban, hogy a szombat érvényességét akarta volna megtöri. Jézus nem provokál öncélú módon, nem üzen harcot egy önelégült kultuszi rendszerrel szemben. Sokkal inkább a szombat eredeti értelmét kívánja cselekedetével helyreállítani. A nyugalom napja legyen az a nap, amelyen Isten valóban Isten, az ember pedig valóban ember. Ha pedig a szombat különösképpen is az Isten napja (és ebben Jézus a kortárs zsidósággal tökéletesen egyetértett, noha nyilvánvalóan mindegyik nap az!), akkor éppen szombaton kell a meggyötört, beteg emberi testnek különösképpen megtapasztalnia Isten gyógyító hatalmát. Az ember gyógyulásában, „egész”-séggé válásában Isten országa, vagyis Isten uralkodói hatalma valósul meg. Nem másokat sértegető provokáció, nem az öncélú kultusz elleni tiltakozás tehát a szombatnapon gyógyítások háttere, hanem a szombat teljes értelmének felmutatása és illusztrálása.<sup>11</sup>

**4.** A beteg „diagnóza”: „sorvadt kezű”, „megszáradt kezű” (Károli), g. *keséros* (= „száraz”, „megszáradt”, kézre vonatkoztatva: „megbénult”, „merev”), jelzi az életerő eltűnését, azt, hogy a kezét nem lehet funkciójának megfelelően használni. Az apokrif hagyomány még azt is tudni véli, hogy ez az ember kőfaragó volt, és így a betegség családjá egészisztenciáját is veszélyeztette.<sup>12</sup> Nyilvánvaló, hogy a kóreset leírása nem

<sup>5</sup> R. MEYER: ThWNT VII, 50.

<sup>6</sup> Babiloni Talmud, Sabbat, 12a. Idézi R. PESCH: *Das Evangelium nach Markus*, (KEK, II/1), 1978,127.

<sup>7</sup> Az Újszövetség teológiája. Budapest, 1998, 30.

<sup>8</sup> J. WEISS: *Die Schriften des Neuen Testaments*, I. kötet, 1907, (2. kiad.), 97.

<sup>9</sup> A. SCHLATTER: *Der Evangelist Matthäus*, 1929, 400.

<sup>10</sup> L. GOPPELT: *Az Újszövetség teológiája*, I. kötet, Budapest, 1992, 112kk.

<sup>11</sup> Még ma is érdemes elolvasni K. BARTH-nak az ünnepről szóló, szuverén módon megfogalmazott sorait (Jézus szombatnapon gyógyításainak említése nélkül): *KD III,4*, 51–79.1., különösen is az 58k., és 64k. lapokat.

<sup>12</sup> Törödékekben fennmaradt a Héberék szerinti evangéliumban. Utal rá R. PESCH: *Mk,127*. Magyarul lásd *Jézus rejtett szavai*, Budapest, 1990, 89.

hivatalos orvosi jegyzőkönyv, hanem később leírt tudósítás. Ennek ellenére hűen tükrözi az ógyházi valóságot.<sup>13</sup>

Azt gondolom, az igehirdető valamennyi fentebbi szempontot érvényesítheti az prédikációjában.

---

<sup>13</sup> Vö. G. THEISSEN: *Urchristliche Wundergeschichten*, Ein Beitrag zur Erforschung der synoptischen Evangelien, (Schriften zum NT, 8. kötet), Gütersloh, 1974.



**Prédikációvázlat**  
*A szabadság ünnepe*

„Szabad-e szombaton jól tenni, életet menteni, vagy kioltani?”  
De azok hallgattak.” (Mk 3,4)

Napjainkban nem csak a vasárnap, hanem minden egyéb ünnepünk vesztélyben van. A veszélyforrást azonban nem valamelyik vallás törvényei jelentik, hanem az az új gazdasági-technikai világrend, amelynek kíméletlen törvényei új életritmust diktálnak. Mögöttünk vannak azok az idők, amikor a vasárnap, mint munkaszüneti és istentisztelet nap, a társadalmi rend szilárd részének számított. A munka és pihenés napi, heti vagy éves ritmusát a gépkorszak megszüntette, a munkát pedig az órához, az egyetlen objektív időméréshez kötötte. Ma a munkavállalók mintegy 25%-a a szórakoztató-, és szolgáltatóiparban, vagy a kereskedelemben dolgozik, ha kell, akkor vasárnap is! Ma már csak egy kisebbség az, amely a vasárnapot hagyományos módon tudja, vagy akarja ünnepelni. Ma már nem vasárnap van, hanem „hétvége”, vagyis a keresztyén szemlélet szerinti „hét első napja” a hét utolsó napja lett, amelyen legfeljebb a hétvége fáradalmait pihenik ki az emberek.

### 1. Az ajándékba kapott szabadság

Ebben a helyzetben fontos figyelni arra a komolyságra, amellyel a zsidóság ünnepelte a szombatot. A keresztyén gyülekezet számára nagyon tanulságos Jézus szombatnap gyógyításának története, mert lehetőséget nyújt a keresztyén nyugalomnap, a vasárnap jelentőségének átgondolására. A vasárnap az első keresztyén gyülekezetek számára, majd a későbbi évszázadokban, a hét első napja volt, amelynek megünneplése meghatározta és megalapozta az egész hetet. A vasárnapot nem állami szabályozások teszik újra jelentőssé, hanem a hiteles és meggyőző keresztyén életek adhatnak vissza valamit a régi fényéből és tartalmából. A nyugalom napjának legelső jellemzője a munka abbahagyása, ill. szüneteltetése. A szombat megszentelésének parancsolatát a Szentírás az Egyiptomból való szabaduláshoz köti (5Móz 5,15). Isten szabadító tette a mi szabadságunk végső alapja. Az ünnep, a nyugalom napja ajándékba kapott szabadság. Nem követelmény, hanem jótétemény.

### 2. Treuga Dei

A munka szüneteltetése azonban még nem tesz egy napot vasárnappá. Ezért tartozik a vasárnaphoz az istentisztelet, amely a vasárnapot valóban ünneppé teheti. A vasárnappal kapcsolatban nem lehet utolsó szavunk a kesergés. De nem elegendő az államilag garantált jogi védelem sem. A vasárnapi életstílus megteremtése elsőrangú feladatunk. A vasárnap keresztyén tradíciójában talán a legvonzóbb a vasárnap és a béke egybekapcsolása. A középkori egyház egyik fontos intézménye volt az ún. *treuga Dei*, az Isten békéje, amikor nem lehetett háborúzni vasárnap, vagy ünnepnapokon. Ez nem a háborús felek egymás közötti egyezkedése volt, hanem az egyház által kidolgozott lehetőség a társadalom számára. Ha már nem lehet abbahagyni a háborúskodást, legalább a vasárnap legyen a megelőlegezett béke napja.<sup>14</sup>

### Az egyház, mint gyógyító közösség

Jézus ugyancsak a nyugalom napjának értelmét és tartalmát keresi, amikor a zsinagógában meggyógyítja a sorvadttal kezű embert. A farizeusok és írástudók úgy vélték, akkor őrzik jól és helyesen a szombat tekintélyét, ha tilalmi táblákkal veszik azt körül. Aggódva figyelték, kik szegik meg ezeket a tilalmakat. Jézus gyógyít, vagyis orvosi munkát végez. Az orvos pedig nem dolgozhat szombatnapon, csak ha életveszély áll fenn. Erről pedig itt nem lehet szó. Két szombat-értelmezés ütközik most, pontosabban szólva: két Istenkép. A farizeusok számára a vallás azonos a rituáléval, Jézus pedig a szombat eredeti tartalmát kívánja visszaállítani. A szombat különösképpen is az Isten napja, ezért a meggyötört, beteg ember különösképpen is átélheti Isten „helyreállító” (*apokathistémion*), gyógyító hatalmát. Jézus számára nyilvánvaló, hogy Isten többre értékeli a szenvedő embert, mint a szombat védelmére összetákoltt emberi törvényeket. Ezért kérdezi ellenfeleitől: mi a szombat értelme? A gyógyítás, az életmentés, vagy pedig a rombolás és ölés? A keresztyén vasárnapnak, a Krisztussal való találkozásnak és közösségnek mindig ilyen gyógyító hatása van. Meglepő, hogy Jézus gyógyítási csodái és gyógyításra hívó szavai ellenére elfeledkeztünk arról, hogy az egyház nem csupán „tanító intézmény”, hanem egyúttal gyógyító közösség is.

Legyen gondunk a keresztyén vasárnapra, annak megünneplésére. Ügyeljünk arra, mi történik a vasárnapal egyéni életünkben, családjunkban, kisebb-nagyobb közösségeinkben, a gazdasági-technikai változások

<sup>14</sup> A szombat ószövetségi és keresztyén problémaköréhez ld. J. DOUMA: *A Tízparancsolat*, 1994, 85kk.

idején. Mert e változások nem jelentenek feltétlenül haladást is, sőt, a rabbinusi törvényekhez hasonlóan, életet megfojtó, rabszolgává alacsonyító törvényeskedéssé válhatnak életünkben. Úrrá azonban csak akkor lehetünk e változások fölött, ha az a valaki lesz az Urunk, aki „tegnap, és ma, és mindörökké ugyanaz” (Zsid 13,8). Ő a mi Urunk, és így minden napunk „úrnapja”, mert „a Názáreti a teremtés vasárnapja” (Else Lasker-Schüler). „Az Emberfia ura a szombatnak is” (Mk 2,28).